

INTUSSEN
KOMEN
MENSEN OM

ALICJA GESCINSKA BIJ DE BEZIGE BIJ

Een soort van liefde (roman, 2016)

Thuis in muziek (essay, 2018)

Alicja
Gescinska

Intussen
komen
mensen om

Over politieke betrokkenheid

2019
DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Copyright © 2019 Alicja Gescinska

Omslagontwerp Bart van den Tooren

Foto auteur Thomas Vanhaute

Vormgeving binnenwerk Aard Bakker, Amsterdam

Druk Bariet Ten Brink, Meppel

ISBN 978 94 031 7430 3

NUR 320

debezigebij.nl

Kinderen van onze tijd

Wij zijn kinderen van onze tijd,
en onze tijd is politiek.

Al jouw, onze, jullie
dagzaken, nachtzaken
zijn politieke zaken.

Of je nu wilt of niet,
je genen hebben een politiek verleden,
je huid een politieke kleurnuance,
je ogen een politieke gezichtshoek.

Wat je zegt wekt respons,
waarover je zwijgt spreekt voor zich –
en is zus of zo ook politiek.

Zelfs zwerfend door de bossen
zet je politieke stappen
op een politieke grond.

Apolitieke gedichten zijn ook politiek,
en boven ons schijnt de maan,
niet meer onze maan, maar punt van discussie.

Zijn of niet zijn, dat is de kwestie.
Wat voor kwestie, antwoord, mijn beste!
Een politieke kwestie.

Je hoeft niet eens een menselijk wezen te zijn
om politiek gezien iets te betekenen.
Het is genoeg als je aardolie bent,
veevoer, een afvalproduct.

Of anders een onderhandelingstafel met een vorm
waarover maanden is getwist:
aan wat voor een te onderhandelen over leven
en dood,
een ronde of een vierkante.

Intussen kwamen mensen om,
stierven dieren,
brandden huizen af,
en verwilderden velden,
als in lang vervlogen tijden
met minder politiek.

WISŁAWA SZYMBORSKA

Copyright © 1986 Wisława Szymborska
Copyright Nederlandse vertaling © 1999 Erven Gerard Rasch en
Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

INHOUD

De roep van het moment	9
De menselijkheid in de mensheid	30
Filosofische waarheden, politieke leugens	49
Democratische demonen	72
De leugen van de elite	94
Onmacht en cynisme	111
De kracht van verduistering	130
Dankwoord	149
Literatuur	151
Noten	155

DE ROEP VAN HET MOMENT

In de politiek kies je niet wanneer het jouw moment is, het moment kiest jou. Bij mij kwam het niet enkel onverwachts, maar ook nog eens erg ongelegen. Ik zat midden in wat misschien wel de akeligste dagen van mijn leven waren: akeliger dan de dood van mijn vader, akeliger dan de kanker waar mijn moeder zich doorheen worstelde. Een van mijn zussen was plots ernstig ziek geworden. Ik had haar in eerste instantie bij me in huis genomen, zodat ze op krachten kon komen. Maar haar symptomen verergerden met de minuut. Het duurde even voor de juiste diagnose werd gesteld. Ik ging met haar bij specialisten in verschillende ziekenhuizen langs. We werden heen en weer geslingerd tussen verschrikkelijke en vreselijke scenario's. Of ze zou aan haar ziekte bezwijken, of ze zou het overleven, maar nooit meer de oude worden. Uiteindelijk moest ze twee maanden lang in een zie-

kenhuis blijven, en vandaag is ze nog steeds herstellende, elke dag moeizaam een stapje dichterbij wie ze vroeger was.

Ik had juist het verlossende bericht ontvangen dat voorlopig geen terminale ziekte vastgesteld kon worden, toen ik gebeld werd door Dirk Verhofstadt. Zijn broer wou me spreken, zo snel mogelijk. 'Je raadt vast waarom.'

'Nee,' zei ik eerlijk, want ik kon me werkelijk niet voorstellen welke vraag me voorgelegd zou worden. Nu toch nog niet.

'Kan je hem morgen al ontmoeten? In Gent of Brussel, zeg maar. Het gaat om de Europese lijst.'

'Ik denk van wel.'

Na twee telefoontjes met zijn secretaresse had ik een afspraak met Guy Verhofstadt voor een kop koffie bij hem thuis in Gent.

Er ging zoveel om in mijn hoofd, dat ik geen tijd had om stil te staan bij dat wat de volgende dag zou gebeuren. Ik was opgelucht dat de voormalige premier van ons land niet te ver van het ziekenhuis woonde, waar ik na het gesprek meteen heen wou gaan. Hoewel ik al jaren de nationale en internationale politiek volg, heb ik me nooit in het bijzonder geïnteresseerd voor de manier waarop kieslijsten tot stand komen. Hoe uitzonderlijk of gewoon de dingen bij mij zijn gelopen weet ik niet. De samenstelling van een politieke

lijst zal ongetwijfeld geen vast patroon volgen. In mijn geval ging het zo: ik werd gevraagd op een vrijdag, op maandag moest ik antwoorden.

Ik parkeerde mijn auto enkele straten van het huis van Verhofstadt, een prachtig pand uit de vijftiende eeuw. Ik moest nog aanbellen, maar zag zijn echtgenote reeds mijn richting op komen met een taart in haar handen. Verhofstadt begroette me en nog voor mijn jas aan de kapstok hing, vroeg hij of ik op de Europese lijst wilde staan. Zijn hond Marcel kwispelde vrolijk rond mijn benen. We dronken koffie, aten chocoladetaart, waar de hond met veel interesse naar keek, en ondertussen praatte Verhofstadt over de toekomst van Europa.

Sinds 2009 was hij fractievoorzitter van de Alliantie van Liberalen en Democraten in het Europees Parlement. Door zijn uitgesproken pro-Europese mening en voortvarende kijk op de Europese Unie is hij waarschijnlijk een van de bekendste Europarlementariërs. Als weinig anderen weet hij wat er zich echt afspeelt op het hoofdpodium en in de coulissen van de Europese politiek. 'Europa werkt niet goed.' In een notendop besprak hij de geschiedenis van de EU, of beter, alles waarin Europa volgens hem tekort was geschoten. De reden voor het falen was duidelijk: er was te weinig Europa. Niet de EU, maar de afzonderlijke lidstaten waren ervoor verantwoordelijk dat mensen stierven op zee. Niet de EU, maar de lidstaten waren ervoor ver-

antwoordelijk dat fundamentele waarden, rechten en vrijheden niet overal gerespecteerd werden. De dingen zouden beter moeten, efficiënter. Maar het probleem is dat de illiberale krachten sterker worden, buiten en binnen de grenzen van Europa. Heel wat mensen willen de EU geheel ontmantelen, niet meer alleen via de openlijke dreiging van een Nexit, Plexit, Grexit of wat dan ook; wel door verrotting van binnenuit.

Alles wat hij zei klonk me vertrouwd in de oren. Ik heb twee jaar over Europa en zijn instellingen gedoceerd aan Amherst College in de vs. Met de studenten volgde ik intensief het doen en laten van het Europees Parlement, de Europese Raad en de Europese Commissie. Ik had mijn studenten ook de opdracht gegeven om het boek te lezen dat Verhofstadt had geschreven met Daniel Cohn-Bendit. We bespraken kritisch de droom van een Verenigde Staten van Europa. Ik herinner me hoe de studenten zich verbaasden over het feit dat zoveel Europeanen vreesden voor het verlies van hun nationale identiteit door het invoeren van de euro, door het gebruik van de Europese vlag en het Europees volkslied, en bij elke andere stap die de Europeanen dichter bij elkaar zou moeten brengen.

Terwijl Verhofstadt aan het woord was, dacht ik de hele tijd: nee, dit doe ik niet. De timing is te slecht. Ik was er misschien wel klaar voor, maar mijn leven niet. Ook dacht ik aan mijn studenten in Amerika en de lessen waarin ik ze speeches uit het Europees Par-

lement liet zien, die we nadien bespraken. Ze vonden het geweldig om te zien hoe politici uit verschillende landen samenwerkten, elkaar aanspraken, tegen-spraken en indien nodig zelfs berispten in het bijzijn van collega's; dat alle gesprekken simultaan vertaald werden en dat iedereen zich kon laten gelden. In die jaren heb ik ook enkele keren gedacht dat – mocht ik daar zitten – ik geen enkele plenaire zitting zou willen missen en dat ik zeker van de gelegenheid gebruik zou maken om bepaalde figuren over hun gedrag en hun beslissingen te ondervragen, om datgene wat je normaal gezien in een opiniestuk schrijft, rechtstreeks te richten aan de persoon in kwestie. In het Europees Parlement betreurde ik meer dan eens de afwezigheid van filosofen, schrijvers of kunstenaars; mensen die vanuit een bredere, culturele achtergrond de politiek in staptten om het debat te verrijken en het beleid te verdiepen. Er mochten wat mij betreft meer figuren als de betreurde Poolse historicus en politicus Bronisław Gemerek¹ zijn.

Uit beleefdheid (en ook een beetje uit ongeloof over wat ik net vernam) vroeg ik bedenktijd. 'Wanneer wil je het antwoord weten?' zei ik nog aan de voordeur, bij het afscheid.

'In de politiek? Hoe sneller hoe beter. Het liefst nu.' Ik nam mijn tijd tot maandag.